

Erityisasiantuntija Janne Pitkänen

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE

ASIA: KAA 9/2021 vp Uhanalaisten lajien metsästys kiellettävä metsästyslaissa

Maa- ja metsätalousministeriö yhtyy **Suomen ympäristökeskuksen** lausuntoon, erityisesti siltä osin, kuin siinä todetaan seuraavaa:

”Suojelutarpeen arviointi Arvio häviämiskäytännöstä (eli uhanalaisuusluokka) ei ole yksistään riittävä suojelun tarpeen ja kiireellisuuden määrittämiseksi. Huomioon tulee ottaa myös muita tekijöitä, kuten taksonin uhanalaisuusluokka ja populaatiokokoo globaalilla tasolla, ekologiset tekijät, talous, kulttuuriset arvot, hoitotoimien toteutettavuus yms. (aiheesta tarkemmin IUCN 2012a luku II.8)”

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että uhanalaisten lajien turvaamiskeinoja suunniteltaessa lajien suojelutarve, keinot ja niiden kiireellisyys pitää arvioida erikseen. Tässä tapauksessa se tarkoittaa sitä, että riistalajien mahdollisesta rauhoittamistarpeesta ja metsästyksen rajoittamisesta päätetään erikseen ottaen huomioon eri tekijöiden ohella myös lajin luokittelu uhanalaiseksi. Nykyinen noin kymmenen vuoden väli uhanalaisuuden arvioinneissa on monen lajin kohdalla liian pitkä ajanjakso metsästyksen sääntelyn tarpeita ajatellen. Metsästyksen sääntelyssä tulee tukeutua ajantasaisiin lajiseurantoihin ja arviointeihin.

--”

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota **Birdlife Suomi ry:n** lausunnossa esittämään kohtaan:

”-- Aloitteessa esitettyä lakimuutosta on kuitenkin syytä tarkentaa asetuksella, jossa määritellään ne periaatteet, joiden mukaan laji katsotaan lainsäädännöllisesti uhanalaiseksi ja listataan kyseiset lajit. Asetukseen kannattaa kirjata myös periaatteet, millä kunkin lajin tilaa voidaan arvioida myös koko lajiston kattavien noin kymmenen vuoden välein toteutettavien uhanalaisuusarvioiden välillä.--”

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että valtioneuvosto tai ministeriö eivät voi antaa asetuksia ilman laissa säädettyä tarkkarajaista valtuussäännöstä. Tällaista edellä kuvatun uhanalaisuuden määrittelyn mahdollistavaa valtuussäännöstä ei nykyiseen metsästyslakiin sisälly, joten tämä edellyttäisi laajempaa metsästyslain muutosta, mitä ei kuitenkaan sisälly käsiteltävänä olevaan kansalaisaloitteeseen. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että esitettyä kunkin lajin tilan arviointiin soveltuvien periaatteiden asetuksenantovaltuuden - puhumattakaan itse asetuksesta – olisi äärimmäisen haasteellinen lainsäädännöllinen tehtävä, erityisesti siltä osin, millä tavalla otettaisiin lopulta huomioon lajikohtaiset erityispiirteet. Nykyisessä uhanalaisuusarvioinnissa nimenomaan arviointiraadin asiantuntijoiden rooli on merkittävä, mutta maa- ja metsätalousministeriö tai riistahallintoon kuuluvan Suomen riistakeskuksen asiantuntijat eivät ole pyynnöistä huolimatta päässeet ns. lintutyöryhmän työhön jäseniksi, joten vastuullisten viranomais-

ten toimesta ei ole ollut mahdollisuutta arvioida näiden arviointiin vaikuttavien tekijöiden asianmukaisuutta. Lausunto osoittaa siten kansalaisaloitteen sanamuodon olevan toimimaton käytännössä.

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota **Luonnonvarakeskuksen (Luke)** lausunnossa esitykseen:

"--Uhanalaiseksi määritelty hilleri on pienpeto, jota saadaan saaliiksi pääasiassa haitallisen vieraslajin minkin pyynneissä. Luonnonvarakeskus toteaa, että hillerin metsästyskielto on perusteltu kannan hupenemisen vuoksi, mutta vieraslajipyynnin sivusaaliina hillerin menehtymisen ei tulisi olla rangaistavaa. Monesti kannatettavatkin rauhoitustoimet vaativat joillakin lajeilla erityisiä lisäasetuksia, jotta olisivat hyvin sovellettavissa."

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vieraslaji minkin pyynnissä on välttämätöntä käyttää tehokkaita menetelmiä, nykytilanteessa käytännössä valtaosin heti tappavia pyyntirautoja. Metsästäjille on annettu ohjeita, että silloin kun minkin pyynnissä voidaan käyttää elävänä pyytäviä loukkuja, niihin menneet hillerit tulisi vapauttaa.

Ministeriö katsoo kuitenkin, että Luonnonvarakeskuksen ehdotus tietyn lajin metsästyskiellosta, jonka rikkominen ei kuitenkaan olisi rangaistavaa vieraslajipyynnin sivusaaliina, toteuttaminen olisi juridisesti varsin haasteellista, ottaen huomioon metsästäjien oikeusturvan ja tarpeen tehostaa minkin pyyntiä. Ministeriön käsityksen mukaan minkin rautapyynti on käytännössä aina nimenomaan vieraslajipyyntiä. Metsästyslain 38 §:n nojalla säädettyä kieltä vastoin metsästäminen *tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta* voi tulla tuomituksi joko metsästysrikkoksena (rikoslain 48 a luvun 1 §:n 2 kohta) taikka *tahallaan tai huolimattomuudesta* tehtynä metsästysrikkomuksena (Metsästyslain 74 §:n 1 momentin 1 kohta). Hallituksen esityksen HE 300/1992 vp esitöiden mukaan: *"Metsästyksen luonteeseen liittyy korostunut huolellisuusvelvollisuus, jota vastoin toimiva metsästäjä osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöään kohtaan. Metsästysrikkomuksista säädettyllä rangaistussäännöksellä pyritään turvaamaan metsästyksen käytännön harjoittamisen asianmukaisuus. Rikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka huolimattomuudesta metsästää 71 §:ssä mainitulla tavalla."* Käytännössä metsästyslain 38 §:n nojalla voitaisiin kieltää hillerin metsästys elävänä pyytävällä loukulla, jolloin elävä hilleri olisi vapautettava. Elävänä pyytävien loukkujen käyttö on kuitenkin vain pieni osa välttämättömästä minkkien pyyntityöstä, joten epävarmaksi jää olisiko tällä toimella käytännössä huomattavaa merkitystä hillerikannan tilaan.

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota **Luonnontieteellisen keskuksen (LUOMUS)** lausunnossa esitykseen:

"--Luomus esittää, että ajantasaista kannankehitystietoa tulisi käyttää metsästyssääntelyssä uhanalaisuus-kriteerit huomioiden. Mikäli lajin kannankehitystiedot täyttävät uhanalaisuuden kriteerit, velvoittaisi se toimenpiteisiin metsästyssääntelyssä. Toisaalta, jos laji elpyisi niin, että kriteerit eivät enää täyty voitaisiin metsästyssääntelystä luopua. Luomus esittää, että arviointi metsästyssääntelyn osalta toteutettaisiin kolmen vuoden välein.-- Aineiston analysoinnista vastaisivat Luonnonvarakeskuksen tutkijat yhteistyössä Luomuksen tutkijoiden kanssa, mikä vastaa nykyistä käytäntöä."

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa käsityksensä, että edellä kuvattu esitys keskittyy liian kaipaasti vain kannankehitystietoihin, mikä on kuitenkin vain osa uhanalaisuusarviointia: siinä arvioidaan myös elinympäristöjä, uhanalaisuuden syyt, uhkatekijät ja mahdollinen uhanalaisuusluokituksen muutoksen syy. Esitetty toimintatapa eroaa siten varsinaisesta uhanalaisuusarviointista, eikä se vastaisi siten alkuperäistä 10 vuoden välein tehtävää uhanalaisuusarviointia.

Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että mikäli Luonnonvarakeskuksen (Luke) tutkijat joutuisivat Luomuksen esityksen mukaan yhteistyössä Luomuksen tutkijoiden kanssa analysoimaan aineiston 3 vuoden välein nykyisen arviointien 10 vuoden välien lisäksi, vaatisi tämä lisää resursseja molempiin laitoksiin, tai olemassa olevien resurssien uudelleen kohdentamista. Maa- ja metsätalousministeriö tulostuu Luonnonvarakeskusta kehittämään vesilintulaskentoja ja niiden tulosten analysointia lajien metsästyssäätelyn edellyttämällä tavalla. Nykyisten käytettävissä olevien resurssien puitteissa on jouduttu jo aiemmin tekemään priorisointia Luken viranomais- ja asiantuntijapalveluiden osalta. Maa- ja metsätalousministeriö ei pidä tällaista 3-vuoden välein tehtävää uhanalaisuusluokituksen kannankehityskriteerien tarkastelua tässä vaiheessa tärkeysjärjestyksessä kiireellisempänä, ja on siten huolissaan resurssien riittävydestä muihin erittäin tarpeellisiin kehityskohteisiin (Pohjois-Suomen vesilintujen laskentapisteverkoston kattavuuden lisääminen ja kanta-arvion tarkentaminen mallintamalla), mikäli tällainen uusi esitetty tehtävä asetettaisiin tavoitteeksi.

Ministeriö selvittää parhaillaan ajantasaisen kannankehitystiedon käyttämistä vuosittaisessa metsästyssäätelystä - riistakolmiolaskentojen ja metsäkanalintujen metsästysaikojen säätelyn tapaan - osana parhaillaan käynnissä olevaa työryhmätyötä.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut 24.5.2022 työryhmän valmistelemaan riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa (VN/11484/2022).

Strategian tavoitteena on luoda perusta suomalaisen riistalintutarhauksen ja vesilintujen vastuullisen metsästyksen kestäväälle kehittämiselle. Tehtävänä on myös arvioida keinoja EU:n biodiversiteettistrategian toteuttamiseksi riistavesilintujen osalta:

1. vaiheessa:

- muodostamalla tilannekuvan vesilintulajien kantojen kehityksestä ja vesilintujen metsästyksestä;
- arvioimalla metsästystä ja sen säätelystä; niiden vaikutuksia kantojen kehitykseen, lajien uhanalaisuuteen, eettisiin metsästystapoihin sekä suhdetta elinympäristöjen hoitotoimiin;
- arvioimalla EU:n biodiversiteettistrategian edellyttämät toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan, että taantuvien vesilintulajien lajien suojelun tila ei heikkene vuoteen 2030 mennessä sekä määrittelemällä vesilintulajit ja niitä koskevat toimenpiteet, joilla lajien kannankehityssuunta saadaan nousuun vuoteen 2030 mennessä;
- esittämällä toteutettavaksi metsästys- ja riistanhoitomenetelmien ekologista kestävyyttä, eettisyyttä ja vastuullisuutta parantavia toimenpiteitä ja säädösmuutoksia.

2. vaiheessa:

- muodostamalla tilannekuvan riistalintujen tarhauksesta ja siihen liittyvästä elinkeino- ja harrastustoiminnasta, riistalintujen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä riskeistä;
- määrittelemällä kansalliset suuntaviivat kestävän riistalintutarhauksen kehittämiselle;
- esittämällä toteutettavaksi näihin liittyviä toimenpiteitä ja säädösmuutoksia.

Työryhmän tarkempana tehtävänä on riistalintutarhauksen osalta arvioida riistalintujen kasvatuksen, tarhauksen sekä tarhasta vapautettujen lintujen ruokinnan ja metsästyksen käytännöt ja toiminnan kehitystarpeet myös luonnonvaraiset linnut huomioiden. Tarkastelussa huomioidaan

sekä kaupallinen että harrastusmielessä tapahtuva kasvatus, ja erityisesti tarhattuihin lintuihin liittyvä tautiriski vesilintujen ruokintapaikkojen läheisyydessä, riistalintujen tarhaan oton ja luontoon laskemisen yhteydessä sekä kehittämistarpeet tautiriskien vähentämiseksi.

Vesilintujen metsästyksen osalta työryhmä arvioi vesilintujen vastuullisen metsästyksen käytäntöjä, säätelykeinoja ja kehittämistarpeita suhteessa eettiseen metsästykseen, vesilintulajien uhanalaisuuteen, kantojen elpymiseen ja kansainvälisiin sopimuksiin (mm. Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusopimus), riistalintutarhaukseen, sekä vesilintujen ruokintaan ja metsästykseen ravintohoukutinta käyttäen. EU:n jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikkien suojeltujen luontotyyppien (ml. kosteikot) ja lajien suojelun kehityssuuntaukset ja suojelun tila eivät heikkene vuoteen 2030 mennessä. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että vähintään 30 % lajeista ja luontotyypeistä, joiden tila ei ole tällä hetkellä suotuisa, kuuluu tuolloin tähän luokkaan tai että niiden kehityssuuntaus on erittäin myönteinen. Molempien teemojen osalta työryhmä arvioi koirien koulutukseen sekä koe- ja metsästyskäyttöön liittyviä käytäntöjä.

Työryhmän toimikausi on 31.12.2022 saakka. Osana strategiaa työryhmä voi esittää ehdotuksia lainsäädännön uudistamiseksi tai erilaisiksi, strategian tavoitteita tukeviksi toimenpiteiksi. Työryhmän tulee valmistella työnsä kahdessa vaiheessa: 30.9.2022 mennessä 1. vaiheesta väliraportti ja vuoden 2022 loppuun mennessä myös 2. vaiheen sisältävä loppuraportti.

Jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestämisen sitä edellyttää, maa- ja metsätalousministeriö voi metsästyslain 38 §:n nojalla valmistella myös työryhmän toimikauden aikana metsästyksen rajoituksia tai kieltoja. Tällaisia on jo annettu haahkan osalta ja valmistellaan metsähanhen metsästyksen rajoituksia tulevalle metsästyskaudelle.

Suomen metsästyslain 38 §:n antaa kattavat toimivaltuudet maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kieltää tai rajoittaa metsästystä enintään 3 vuoden määräajaksi. Nämä toimivaltuudet ja niiden käyttö esimerkiksi metsähanhen ja metsäkanalintujen metsästyksen säätelyssä ovat Euroopassa malliesimerkki ajantasaiseen riistatietoon perustuvasta, kannanvaihteluihin sopeutuvasta, nykyaikaisesta metsästyksen säätelystä.

Toimivaltuuksia on käytetty tähän saakka erityisesti metsäkanalintujen metsästysaikojen ja alueellisten rauhoitusten asettamiseen, mutta vesilintujen osalta jo tähänkin mennessä **punasotkan, tukkakoskelon, metsähanhen, merihanhen, haahkan ja allin** metsästyksen rajoituksiin tai kieltoihin.